

Jasenka
Gudelj

ISTRAŽIVAČKI ZNANSTVENI PROJEKT

Vizualiziranje nacionalnog. Bratovštine i kolegiji Schiavona/Ilira u Italiji i razmjena umjetničkih iskustava s jugoistočnom Europom (15. - 18. st.)

Visualizing Nationhood: the Schiavoni/Illyrian Confraternities and Colleges in Italy and the Artistic Exchange with South East Europe (15th - 18th c.)

AKRONIM: VisNat

TRAJANJE: 48 mjeseci

VODITELJICA: doc. dr. sc. Jasenka Gudelj

SURADNICI: dr. sc. Giuseppe Capriotti; dr. sc. Francesca Coltrinari;
dr. sc. Daniel Premerl; Anita Ruso (doktorandica); dr. sc. Danko
Šourek; dr. sc. Tanja Trška

KONZULTANTI: izv. prof. dr. sc. Michele Angelaccio; prof. dr. sc.
Bernard Aikema; prof. dr. sc. Sabine Frommel; dr. sc. Susanne
Kubersky-Piredda

Istraživački projekt *Vizualiziranje nacionalnog. Bratovštine i kolegiji Schiavona/Ilira u Italiji i razmjena umjetničkih iskustava s jugoistočnom Europom (15. - 18. st.)* voditeljice dr. sc. Jasenke Gudelj, Hrvatska zaklada za znanost financira od 1. srpnja 2015., a njegovo je predviđeno trajanje tri godine. Cilj je projekta sveobuhvatna analiza povijesno-umjetničkih pojava vezanih za skjavonsko-ilirske institucije djelatne u Italiji tijekom ranog novog vijeka, kao i uloge ovih zajednica u kolanju ukusa i znanja, ali i umjetnika i djela u promatranom razdoblju.

Prve poznate organizirane skupine imigranata iz jugoistočne Europe spominju se u Italiji kao *Schiavoni* ili *Illirici* počevši od petnaestoga stoljeća. Uz bratovštine, tijekom ranog novog vijeka osnivani su i kolegiji za studente istoga podrijetla koji su pohađali talijanska sveučilišta. Gradovi u kojima su djelovale te zajednice bili su središta umjetničkog i znanstvenog stvaralaštva, a neki od njih, poput Rima, Venecije i Loreta imali su i vodeću političku i/ili vjersku ulogu u širem europskom prostoru. U multikulturalnom okruženju unutar kojega su usporedbe i razlike u odnosu na

Drugog imale presudnu ulogu u stvaranju vlastitoga identiteta, skjavonsko-ilirske imigrantske i studentske zajednice bile su od ključnoga značaja za oblikovanje različitih ranonovovjekovnih koncepata autoidentifikacije u pisanoj i likovnoj formi. Iz navedenih razloga sveobuhvatno istraživanje povijesno-umjetničkih pojava vezanih za navedene institucije predstavlja ključ za razumijevanje načina stvaranja kulturnoga identiteta, kao i povijesnih pretpostavki na kojima se temelje pojave koje su odredile suvremenu Hrvatsku i regiju u kojoj se nalazi.

Poimanje nacionalnoga identiteta koji će se u okviru projekta razmatrati razlikuje se dakako od ideja o nacionalnom devetnaestoga i ranoga dvadesetoga stoljeća. Odabrani pristup se nadovezuje na studiju ilirske ideologije i njezinih pojavnosti u šesnaestom, sedamnaestom i osamnaestom stoljeću, koju je provela Z. Blažević, otkrivajući u njima korijene devetnaestostoljetne nacionalne ideologije poznate pod nazivom ilirizam. Blažević opisuje mnogoznačan i polifunkcionalan, no istodobno iznimno performativan diskurs koji su dijelom oblikovali i članovi skjavonskih bratovština u Italiji. Jedan od ciljeva ova projekta bit će i analiza djela vizualnih umjetnosti povezanih sa zajednicama Schiavona/Ilira u odnosu na tako definiranu narativnu podlogu.

Projekt *Vizualiziranje nacionalnoga* previda stoga niz analiza slučaja likovnih i graditeljskih ostvarenja kojima su se koristile ili ih naručile bratovštine i kolegiji Schiavona/Ilira na Apeninskome poluotoku. Na taj se način odmiče od do sada provedenih usporedbi različitih nacionalnih identiteta unutar istoga urbanoga konteksta (Rim, Venecija, Bologna), te se usmjerava k izdvajanju zajedničkih obilježja koje pak vodi prema određenijem vizualnom narativu ili narativima koji određuju identitet proučavane skupine. Štoviše, istražujući nacionalna uporišta u Italiji kao

ishodišta prekojadranskih umjetničkih i graditeljskih narudžbi, projektom se previda ne samo razmatranje uvođenja djela u lokalno umjetničko okruženje, nego i promišljanje povoda i strategija mobilnosti drugdje formiranoga vizualnoga izraza identiteta. Stoga se rečene bratovštine i kolegiji promatraju kao mreže koje aktivno i višesmjerno povezuju talijanska središta i hrvatske povijesne zemlje.

Međunarodnu istraživačku skupinu okupljenu oko projekta uz voditeljicu čine dr. sc. Danko Šourek i dr. sc. Tanja Trška, djelatnici Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, zatim dr. sc. Daniel Premerl s Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu, dr. sc. Francesca Coltrinari i dr. sc. Giuseppe Capriotti sa Sveučilišta u Macerati te doktorandica Ecole Pratique des Hautes Études u Parizu i Sveučilišta u Zagrebu, Anita Ruso. Tijek istraživanja će pratiti i konzultanti, dr. sc. Susanne Kubersky-Piredda, glavna istraživačica istraživačke skupine Minerva na projektu *Roma communis patria* Instituta Max-Planck za povijest umjetnosti Bibliotheca Hertziana u Rimu, prof. dr. sc. Sabine Frommel, voditeljica studija na Ecole Pratique des Hautes Études u Parizu, prof. dr. sc. Bernard Aikema, redoviti profesor na Sveučilištu u Veroni te prof. dr. sc. Michele Angelaccio, izvanredni profesor na Sveučilištu Tor Vergata u Rimu.

Projekt će svoju prvu javnu prezentaciju doživjeti 24. rujna 2015. godine, kada je u Bibliotheci Hertziani u Rimu predviđen okrugli stol na temu skjavonskih zajednica u Italiji i vizualnih umjetnosti. Na okruglo-me stolu će sudjelovati svi članovi projekta i konzultanti, kao i drugi priznati stručnjaci koji će razmatrati pitanja metodološkog pristupa temi koja obuhvaća međuodnose kronologije, geografije, politike i kulture, ali i estetskih kategorija poput stila ili umjetničke vrijednosti.

Rezultati prve godine istraživanja bit će predloženi međunarodnoj znanstvenoj pu-

blici na godišnjem simpoziju Renaissance Society of America u travnju 2016. godine u Bostonu, za koji je voditeljica priredila dvije sesije pod naslovom *Undesired Immigrants or Catholic Heroes? Cultural Identity and Schiavoni/Illyrian Colleges and Confraternities in Early Modern Italy* pod pokroviteljstvom Society for Confraternity Studies.

Uz izlaganja na skupovima i publiciranja znanstvenih radova i knjiga, u okviru projekta predviđa se i prezentacija rezultata široj publici – kao što su nekadašnje bratovštine zbrinjavale hodočasnike iz domo-

vine, sada će moderni hodočasnici u posjeti baštini koja se unutar projekta obrađuje biti u prilici - putem aplikacija za pametne telefone - saznati o nastojanjima vezanim za vizualne umjetnosti bratovština i kolegija Schiavona/Ilira u Italiji.

Dakle, provođenjem ovog projekta bit će sustavno istražena i valorizirana baština skjavonskih zajednica u Italiji čime će se unaprijediti poznavanje hrvatske baštine u europskom kontekstu te osvijetliti još jedan novi aspekt kulturnoga identiteta hrvatskih povijesnih zemalja. x